

Naslov članka/Article:

Svetovalni delavci, povežite se med seboj
in bodite partnerji učiteljem –
Intervju z mag. Cvetko Bizjak

Avtor/Author:

Matejka Lovše

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolsko svetovalno delo št. 1/2025, letnik 29

ISSN 1318-8267

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solsko-svetovalno-delo/>

Svetovalni delavci, povezujte se med seboj in bodite partnerji učiteljem

Intervju z mag. Cvetko Bizjak

Pogovarjala se je
Matejka Lovše,
Zavod RS za šolstvo.

Spoštovana Cvetka, kako se spominjate svoje poklicne poti? Kaj jo je zaznamovalo in kdaj ste vedeli, da želite postati psihologinja?

Kot deklica sem hotela postati učiteljica. V srednji šoli pa sem nekako intuitivno začutila, da želim postati psihologinja in to še preden sem se v gimnaziji seznanila s predmetom psihologija. Intuicija me je vodila v izbiro poklica, ki mi je v celoti pisan na kožo. Vanjo še danes verjamem in jo spoštujem. Otroška želja biti učiteljica in mladostniška intuicija, naj izberem študij psihologije, sta logično vodila do poklica šolske svetovalne delavke.

Kako se je oblikovala vaša poklicna pot? Kam segajo začetki?

Redno zaposlitev kot svetovalna delavka na srednji šoli sem dobila po štirih letih nadomeščanj delavk na poročniških dopustih v različnih šolah. To je bil čas pridobivanja dragocenih izkušenj z različnih področij pedagoškega dela, saj sem opravljala različna dela – od dela v podaljšanem bivanju do poučevanja psihologije v različnih šolah. Te izkušnje so mi zelo koristile, saj sem kasneje pri sodelovanju z učitelji lažje razumela njihov zorni kot.

Delo sem začela kot prva in edina svetovalna delavka na veliki tehniški srednji šoli. Obiskovalo jo je 1200 dijakov, zaposlenih je bilo okrog sto učiteljev. Bila sem tretja svetovalna delavka, zaposlena na srednji šoli na Gorenjskem. Dobila sem lepo novo pisarno in rekli so mi: »No, pogoje za delo imaš, problemov na šoli je veliko, ti kar delaj.« Takrat sem se boleče zavedela, da nimam pojma, kako naj se lotim svojega dela. Fakulteta me za praktično delo z dijaki ni dovolj opremila. Npr. prva težava, pred katero sem se znašla, je bila, da so mi v pisarno poslali dijaka z množico neopravičenih ur in negativnih ocen. Od mene so pričakovali, da ga bom »spravila v red«. Najhuje pa je, da sem podobno od sebe pričakovala tudi sama. Fant pa seveda ni bil niti najmanj navdušen nad idejo, da bi ga kdor koli kakor koli »spravil v red«. Začela sem s pogovorom: »Kako si? Kako je v šoli? Kako je doma? ...« Na vsako vprašanje sem dobila kratek odgovor: »V redu.« Takrat mi je postalo jasno, da je ena prvih veščin, ki jih moram pridobiti, če hočem opravljati svoje delo, vodenje svetovalnega pogovora. To je bil prvi cilj mojega strokovnega razvoja po študiju. Imela sem srečo in dobila priložnost (ki je bila v tistih časih zelo redka), da sem

se udeležila usposabljanja iz gestalt terapije. Prav zaradi teh prvih izkušenj sem kasneje za magistrski študij izbrala komunikologijo.

Komunikacija je bila tudi tema vašega znanstvenega magistrskega dela; če se ne motim, je imela naslov Značilnosti svetovalnega odnosa med učiteljem in učencem v slovenski šolski kulturi.

Mag. Cvetka Bizjak je svojo poklicno pot začela kot profesorica psihologije, kmalu pa se je zaposlila kot svetovalna delavka na takratni Elektro in strojni šoli v Kranju. Po dobrih desetih letih dela v praksi je prišla na Zavod za šolstvo. Sprva se je ukvarjala s pripravništvom pedagoških delavcev, nato je do upokojitve delovala kot svetovalka za svetovalno delo.

Slika 1: Mag. Cvetka Bizjak (Foto: Nuša Sterniša, 2025)

Da, ker sem vedela, kako je to temeljno in pomembno. Raziskovala sem takrat uveljavljeni komunikacijski vzorec v svetovalnem pogovoru učitelja z učenci z učnimi težavami. Zaradi potreb v svoji praksi sem čutila, kako je komunikacija temeljna, kako pomembno je znati vzpostaviti odnos zaupanja, pomagati učencu, da analizira svoje težave in začne prevzemati odgovornost zanje ter aktivno iskati rešitve.

Poglobljeno se je ukvarjala s temami, kot so pripravništvo pedagoških delavcev, uvajanje sprememb v šolski prostor, učenje učenja, formativno spremljanje učenja, gradniki učne motivacije idr., ki so objavljene v različnih strokovnih publikacijah in revijah. Kot svetovalka za šolsko svetovalno delo je na različne načine podpirala in usmerjala razvoj svetovalne službe v slovenskih šolah. Prizadevala si je za uveljavitev vloge svetovalne službe pri gradnji varnega in spodbudnega učnega okolja, razvoju socialno-čustvenih veščin pri učencih, uveljavitvi preventivnih dejavnosti v šolah in vrtcih ter razvoju strategij pomoči učencem pri premagovanju stresa in drugih stisk (npr. pomoč svetovalne službe učencem s težavami, povezanimi z učno motivacijo). V letih od 2007 do 2018 je bila odgovorna urednica revije Šolsko svetovalno delo.

Pri svojem delu si je nenehno prizadevala za partnerski odnos med svetovalci na Zavodu za šolstvo, profesorji na fakultetah, ki izobražujejo svetovalne delavce, in strokovnjaki iz prakse. Ves čas dela na zavodu si je s premišljeno zastavljenimi usposabljanji prizadevala za krepitev kompetenc in znanj svetovalnih delavcev, pa tudi učiteljev.

Vsak, ki Cvetko pozna, osebno ali po službeni poti, lahko potrdi, da je iskrena, hudomušna, neposredna in kritična. Tako je obarvan tudi najin pogovor.

Z delom ste začeli dvajset let pred prvimi smernicami za svetovalno delo. Kje ste iskali strokovno podporo na tem področju?

Delo svetovalne službe je bilo v tistem času popolnoma nedorečeno (niti prve Programske smernice za delo svetovalnih delavcev še niso zagledale luči sveta) in svetovalni delavci smo bili popolnoma prepuščeni sami sebi. Pomoč sem iskala pri kolegicah, ki so že delale kot svetovalne delavke v srednjih šolah, pa sem ugotovila, da nimajo pravih odgovorov na moja vprašanja. Vse smo bile v istem čolnu z enakimi bremenami. Pomoč sem iskala tudi pri različnih strokovnjakih, npr. po načinu dela oz. potrebah dijakov sem se najbližje počutila kliničnim psihologom, terapevtom in podobnim strokam. Pa mi tudi oni niso znali pomagati. Spomnim se pogovora s kliničnim psihologom, na katero sem se obrnila po usmeritve za delo z nekaterimi dijaki. Edino, kar sem dobila od njega, je bilo: »Ne delaj tega, česar ne znaš!« Od njega sem odšla jezna kot ris. Ampak kaj drugega tudi nisem mogla pričakovati – svetovalno delo ni klinična psihologija.

To je bil čas pred vzpostavitvijo stalnega strokovnega spopolnjevanja pedagoških delavcev. Izobraževanje skoraj ni bilo – še posebej ne takih za svetovalne delavce. Dragocena izjema je bil Svetovalni center za otroke in mladostnike v Ljubljani, ki jih je občasno organiziral in so bila zame izredno dragocena. Bila sem neplavalec, ki so ga vrgli v vodo po načelu »plavaj ali utoni«. Pa sem trmasto vztrajala in se učila. In počasi splavala.

Potem so bile oblikovane Programska smernice. Kakšen je bil koncept svetovalnega dela?

Postavile so splošni okvir svetovalnega dela. Še vedno pa so manjkali konkretni modeli in strategije delovanja (t. i. »know-how«). Ampak tudi to se je počasi začelo graditi. Praktiki smo počasi začeli usvajati večine svetovanja, pojavili so se prvi priročniki s preventivnimi delavnicami, programi učenje učenja (npr. miselni vzorci) ipd. Začeli smo odkrivati pomen povezovanja, izmenjave izkušenj in skupnega iskanja modelov dobre prakse. Splošni okvir svetovalnega dela se je postopoma polnil s konkretnimi modeli delovanja.

Na kakšen način ste se svetovalni delavci povezovali pred skoraj štiridesetimi leti? Kakšni izobrazbeni profili so takrat prevladovali v svetovalni službi?

V svetovalni službi smo se srečali psihologi, pedagogi in socialni delavci. V osnovnih šolah, kjer so najprej začeli zaposlovati svetovalne delavce, so se ti že povezovali v aktivne. V srednjih šolah se je povezovanje pojavilo nekoliko kasneje. Ker sem bila na zelo veliki srednji šoli, sem čutila močno potrebo po povezovanju s kolegi, po izmenjavi izkušenj. Iz močne potrebe po izmenjavi praks, izkušenj in mnenj sem na Gorenjskem ustanovila aktiv svetovalnih delavcev srednjih šol, ki sem ga tudi vodila do odhoda na Zavod RS za šolstvo. Sodelovanje v aktivu je veliko doprineslo k utrjevanju položaja svetovalnega dela, omogočali smo si tudi prepotrebno kolegialno podporo.

V začetku je bilo svetovalno delo močno usmerjeno v posameznika, učenca oz. dijaka. Kdaj se je razvila ideja o razvojnih in preventivnih dejavnostih svetovalne službe in kako?

Že od vsega začetka sem skušala delovati tudi preventivno. Prve vsebine, ki sem jih ponudila dijakom, so bile s področja spolne vzgoje, kasneje tudi učenje učenja, izvajala sem mladinske delavnice in podobno. V razrede sem vstopala v času nadomeščanj. Žal je prepogosto še danes tako. Še danes se vsi ne zavedajo, da mora biti preventivno delo skrbno načrtovan in dobro strukturiran proces, če naj daje učinke. Prav bi bilo, da so te aktivnosti del šolskega letnega delovnega načrta. Pomembno je tudi, da izbiramo tiste preventivne programe, ki so evalvirani – torej dokazano učinkoviti. Danes jih je na voljo kar precej.

Kako ste pridobili vodstvo šole, da ste izvajali razvojne naloge, koliko sta vam pomagali vaša vztrajnost in raziskovalna vnema? Kaj je bila po vašem mnenju prelomnica? Kako se je razumevanje vloge svetovalne službe zaradi tega spremenilo na vaši šoli?

Moje razvojno delo na šoli je izhajalo iz potreb, ki smo jih začutili. Npr. v eni od diskusij na konferenci učiteljskega zbora smo ugotavljali, da se ogromno ukvarjamo z učenci z učnimi težavami, skoraj nič pa z uspešnimi

učenci, ki hočejo več. Iz teh razmišljanj je nastala ideja o postavitvi raziskovalne dejavnosti na šoli. Fantje, ki so se vpisali k nam, so želeli praktično delo, hoteli so sestavljati, »šraufati«, graditi ..., zato smo vzpostavili mentorsko mrežo učiteljev strokovnih predmetov, ki so jim to omogočili. Začeli smo trije – dva učitelja in jaz. Vodstvo nas je podpiralo. Na začetku bolj na načelni ravni. Kmalu pa sem spoznala, da je samo načelno podpiranje premalo. Počasi smo za idejo uspeli navdušiti tudi ravnatelja. Ne vem, kaj je bilo ključno pri tem. Mogoče to, da je videl, da ideja živi in raste, da so dijaki navdušeni. In potem ni bilo skupnega srečanja, da ne bi bila na programu tudi raziskovalna dejavnost, nenehno je spodbujal učitelje, naj prevzamejo mentorsko vlogo ipd. Potem je šlo bistveno lažje. V nekaj letih se je raziskovalna dejavnost razširila na večino gorenjskih srednjih šol.

Kako ste pridobivali dodatna znanja za opravljanje dela? Kako je potekala izmenjava učinkovitih praks? Kakšna izobraževanja so bila na razpolago?

Izobraževanj, kot jih poznamo danes, ni bilo oz. so bila redka. Občasno je Svetovalni center za otroke in mladostnike izvedel kakšno izobraževanje. Katalog izobraževanj, kot ga poznamo danes, je nastal veliko kasneje. Koncept stalnega strokovnega spopolnjevanja, pri katerem je imela zelo pomembno vlogo ddr. Barica Marentič Požarnik, je pomenil prelomnico v skrbi za strokovni razvoj pedagoških delavcev – tudi svetovalne službe. Pojavljali so se prvi aktivni svetovalnih delavcev, najprej v osnovnih, kasneje tudi v srednjih šolah. Mnogi so nastali spontano. Praktiki v določeni regiji so se samostojno organizirali. Pobudo pa je počasi prevzel tudi Zavod RS za šolstvo.

Kako ste leta 1999 doživeli izid Programskih smernic svetovalnega dela? Kakšni so bili vaši predlogi ob zadnji posodobitvi tega edinega konceptualnega dokumenta svetovalnega dela?

Programske smernice, ki so bile oblikovane leta 1999, so bile prvi poskus opredelitve in umestitve svetoval-

nega dela v prazno polje svetovalnega dela. Takrat so dosegle namen in postavile njegov temeljni okvir.

Pri zadnji posodobitvi pa se mi zdi, da smo zamudili priložnost, da bi v gradnji profila svetovalnega delavca napravili pomemben korak naprej. Posodobitev smo začeli tako, kot je prav – z analizo stanja. Po terenu smo opravili intervjuje v fokusnih skupinah in tako izluščili ključne težave ter potrebe, s katerimi se soočajo praktiki. Udeleženci fokusnih skupin so navajali, da so prepogosto »deklice za vse« in jim zmanjkuje časa za njihovo temeljno delo. Želeli so jasnejše razmejitve med delom svetovalnih in ostalih pedagoških delavcev. Med temeljnimi nalogami so poudarjali pomen dobro načrtovane in strukturirane preventivne dejavnosti. Smernice naj bi jim pomagale pri ustvarjanju pogojev za načrtno preventivno delo, ki bo umeščeno v program dela šole oz. vrtca, kar jim bo zagotovilo tudi ustrezne pogoje (čas, prostor, sodelovanje drugih pedagoških delavcev) za njegovo kakovostno izvajanje. Želeli so si tudi jasnejših usmeritev za kakovostno opravljanje svojega dela – preventivnega dela in strategij pomoči. Izpostavili so potrebo po vzpostavitvi mreže pomoči, ki jim bo na voljo takrat, ko se bodo znašli pred zahtevnim strokovnim vprašanjem (npr. supervizija, intervizija, mreža strokovnjakov za različna področja). Analiza vsega, kar je bilo povedano v fokusnih skupinah, je vsaj mene (in moje ožje sodelavce v ekspertni skupini) vodila do ugotovitve, da bi morale biti smernice bolj dorečene, bolj konkretne in predvsem bolj obvezujoče. In to bi se dalo napraviti, saj imamo na voljo mnogo strokovno dorečene prakse, zapisane v najrazličnejših zakonih, protokolih, priročnikih, strokovnih publikacijah ipd. Tako zasnovane programske smernice bi svetovalnim delavcem dajale močno oporo in okvir pri njihovem delu. Pa s svojimi idejami nisem prodrla. Ni bilo volje, kar se mi zdi velika škoda.¹

Kakšen je po vašem mnenju prispevek različnih strok oz. izobraževalnih programov, katerih diplo-

¹ Posebno gradivo, ki predstavlja operacionalizacijo konceptualnega dokumenta Programske smernice svetovalnega dela v vzgoji in izobraževanju je v nastajanju. (Op. ur.)

manti se lahko zaposlijo v svetovalni službi? Ali so mladi dovolj dobro opremljeni za opravljanje svetovalnega dela?

Mislím, da bi morali to temeljito prevetriti. O tem so že bili organizirani posveti, na katerih so bili sprejeti predlogi, da bi bilo treba opredeliti temeljna znanja, ki jih mora imeti vsak profil, da zadosti pogojem zaposlitve v svetovalni službi. Pa dlje od predlogov nismo prišli.

Temeljna znanja svetovalnim delavcem omogočajo, da opravljajo osnovne naloge. Specifične, ki zahtevajo znanja, ki jih imajo posamezni profili, pa bi morali posebej opredeliti in pri vsaki zapisati, kateri profil jo lahko opravlja (npr. psihologi lahko izvajamo psihološke teste). Menim, da različnost profilov ni ovira svetovalnega dela, temveč njegovo bogastvo.

Mnenja sem tudi, da je svetovalno delo tako kompleksno, da bi bilo nujno organizirati dobro strukturirano pripravništvo. Tudi s tem bi lahko deloma obrusili razlike v usposobljenosti različnih profilov. Zavod RS za šolstvo že izvaja program usposabljanja učiteljev začetnikov. Samo upam lahko, da bo nekoč zagledal luč sveta tudi podoben program za svetovalne delavce, ki bo nadgrajen z mrežo kakovostnih mentorjev na terenu. Vendar nisem prepričana, da se bo to zgodilo kmalu. Svetovalni delavci smo v šolskem sistemu manjšina in imamo premalo moči, da bi lahko učinkovito uveljavili svoje potrebe.

Kako razumete avtonomijo svetovalne službe v primeru strokovne odgovornosti ter etike?

Svetovalni delavec mora slediti stroki in v tem smislu mora biti avtonomen. Je pa to strahotno težko, če si manjšina na šoli oz. v vrtcu. Zmožnost delovati avtonomno je tudi tesno povezana s strokovno samozavestjo. Avtonomijo »se lahko greš« samo, če imaš trdne strokovne argumente in bogate izkušnje, iz česar izhaja strokovna samozavest. Pa osebnostna čvrstost tudi pride prav.

V zadnjih letih so bile pogosto citirane nekatere ugotovitve raziskave PISA 2015. Takrat so slovenski učenci in dijaki dosegli nadpovprečne rezultate v znanju, pri merjenju odnosno-motivacijskih vidikov pa so bili rezultati bistveno slabši. Kakšen je bil odziv javnosti na merjenje odnosa do naravoslovja? Ali to predstavlja problem slovenske šole?

Mislím, da je odnos slovenskih učencev do učenja (ne samo naravoslovja) pomemben problem, s katerim bi se morali ukvarjati načrtno. Zato sem se tudi pridružila razvojni skupini za odnos do naravoslovja in matematike v okviru projekta NA-MA POTI. Da bi učiteljem pomagali bolje razumeti mehanizme učne motivacije in razvijati strategije za njen dvig, smo iz množice najrazličnejših motivacijskih teorij izluščili štiri temeljne gradnike, ki jih vsak učitelj lahko razvija pri pouku. Opisani so v naših priročnikih². Te gradnike smo kasneje uporabili tudi v razvojni nalogi s svetovalnimi delavci, v kateri smo razvijali preventivne in kurativne programe za pomoč učencem s težavami v učni motivaciji. Izkazali so se kot zelo uporabni.

Menim, da je razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na učno motivacijo v slovenski šolski kulturi zelo slabo, zato je motivacija v šolski praksi hudo zanemarljena, čeprav se učitelji zavedajo njenega pomena. Pri opazovanju odzivov javnosti (tudi na rezultate o motivaciji v raziskavi PISA 2015) sem opazila vrsto napačnih prepričanj o učni motivaciji. Npr. čeprav vsi javno govorimo o tem, da je pri učencih treba razvijati t. i. notranjo motivacijo, je v šolski praksi še vedno najbolj uveljavljen motivacijski pristop pritisk – na učitelje in preko njih tudi na učence (še več eksternega preverjanja, še več kontrolnih nalog, še več nadzora). Razumljivo je, da si vsi želimo visokih dosežkov, vendar s stopnjevanjem pritiskov na učitelje in učence ne bo šlo v neskončnost. Slej ko prej se bo treba ustaviti in od strategije »več istega« preklopiti na strategijo »drugače«. In »drugače« pomeni, da bomo začeli med poukom načr-

² Zbirka gradiv, ki je v soavtorstvu s Cvetko Bizjak nastala tekom izvajanja projekta NA-MA POTI, je objavljena v digitalni bralnici ZRSS: https://www.zrss.si/pdf/Odnos_do_ucenja_prirocnik.pdf
https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/04/06_Odnos-do-ucenja-in-ucna-motivacija-gradnik-1.pdf (Op. ur.)

tno graditi kakovostno motivacijo. Pogosto opažam tudi popolnoma napačno razumevanje vloge prijetnih čustev v procesu učenja. Npr. kaže se v ne povsem ozaveščenem prepričanju, da uživanje in trdo delo ne gresta skupaj, da se v trdem delu ne da uživati. Ljudje, med njimi so tudi strokovnjaki, ki imajo pomemben vpliv na šolski sistem, med prijetna čustva uvrščajo le tista, ki vodijo v lagodnost, ki jo promovira potrošniška družba. Kot da so pozabili na navdušenje, ponos, radovednost ipd. Nihče ne dosega vrhunskih rezultatov zaradi strahu, temveč zaradi prej omenjenih prijetnih čustev.

Kje vidite največji potencial svetovalne službe zdaj? Katero področje smo dobro postavili v tem času?

Svetovalni delavci imajo obsežno znanje na področjih, ki jih šola in vrtec potreujeta za graditev varnega in spodbudnega učnega okolja. Na nekaterih področjih smo postavili odlične strategije dela. Imamo cel kup dokazano dobrih in evalviranih preventivnih programov, pripravili smo številne protokole, na katere se svetovalni delavec, ki se znajde pred problemom, lahko opre. Imamo tudi institucije, v katerih lahko svetovalni delavec poišče pomoč zase, in vrsto kakovostnih izobraževanj.

Dolgo let ste bili urednica naše revije Šolsko svetovalno delo. Kako je nastajala njena vsebina?

Vsebinsko revije sem vedno postavljala skupaj z uredniškim odborom. V njej sta vedno bili ena ali dve vodilni temi in rubrika Iz prakse za prakso. Vedno sem si prizadevala, da bi bil v vsebini revije viden partnerski odnos med teoretiki s fakultet in praktiki iz vrtcev in šol – da je bilo v reviji zastopano oboje. Mnogi svetovalni delavci na šolah in v vrtcih delajo čudovite stvari in naloga revije je, da omogoča izmenjavo primerov dobre prakse. Sama sem zadnja leta močno promovirala, da se pri predstavitvi dosežkov predstavijo tudi dokazi, vidni učinki.

Vedno sem si prizadevala, da bi bil v vsebini revije viden partnerski odnos med teoretiki s fakultet in praktiki iz vrtcev in šol – da je bilo v reviji zastopano oboje. Mnogi svetovalni delavci na šolah in v vrtcih delajo čudovite stvari in naloga revije je, da omogoča izmenjavo primerov dobre prakse.

Če bi se še enkrat odločali – s to vednostjo, ki jo imate o svetovalnem delu zdaj –, ali bi se ponovno odločili za ta poklic?

Absolutno bi izbrala enako pot. Z vedenjem, ki ga imam, bi sicer delala precej drugače.

Kakšno je vaše sporočilo bralcem, svetovalnim delavcem, kolegom?

Svetovalni delavci, povezujte se med seboj in vzpostavljajte partnerske odnose z učitelji. Tako gre bistveno lažje. In ko

bo težko in boste morebiti čisto obupani, ko boste imeli občutek, da se nikamor nič ne premakne, se spomnite, kako je bilo pred desetimi leti. In videli boste, da se stvari vseeno premikajo, čeprav včasih po polžje. Meni je to velikokrat pomagalo, kadar sem imela občutek, »da svoje plače ne zaslužim«. Pogosto se pomembne spremembe dogajajo kot »tek na dolge proge«. ■